- 104 -

HÜMEZE SÛRESİ

Mushaf'taki sıralamaya göre kitabımızın 104., Nüzûl sıralamasına göre 32., Mufassal sûreler kısmının grubunun ikinci sûresi olan Hümeze sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. Â olup âyetlerinin sayısı 9'dur.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

Hamd yalnız ve yalnız âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Allah'ın Resûlü'ne, O'nun pâk aile halkına ve ashabına olsun. Rabbimiz bizden kabul buyur. Çünkü sen her şeyi işitensin, her şeyi bilensin.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

1-2. "Mal toplayarak onu tekrar tekrar sayan, diliyle çekiştirip alay eden kimsenin vay haline! 3. Malının kendisini ölümsüz kılacağını sanır. 4. Hayır; o, andolsun ki, Hutame'ye atılacaktır. 5. Hutame'nin ne olduğunu sen bilir misin? 6-7. O, yüreklere çökecek olan, Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir. 8-9. Onlar, uzun sütunlar arasında, her yönden o ateşle kapatılmışlardır."

Muhterem arkadaşlar bu haftaki dersimizde inşallah kulluk kitabımızın 104. sırasında yer almış Mekke'de nazil olmuş Hümeze sûresiyle karşı karşıyayız. Allah izin verirse bu sûrede Rabbimizin bi-ze ulaştırmayı murad buyurduğu mesajlarını anlamaya çalışacağız.

Sûrede malına, servetine ve konumuna güvenerek müminlerle alay eden, insanlara tepeden bakan, insanları ayıplayan, insanların if-fet ve namuslarına dil uzatan, istihza ve alaylarla mü'minleri çekiştirip küçük düşüren bir insan tiplemesinden söz edilmektedir. Her şeyi malla, mülkle, makamla, mevki ile değerlendiren müstekbir bir insan tipi. Tüm gücüyle mal mülk toplamaya, servet yığmaya yönelen, topladıklarıyla övünüp böbürlenen ve dünyada ebedî kalacakmış gibi plan program yapmaya çalışan bu yüzden de âhiretle ilgilenecek zamanı kalmayan kişinin kötülüğü anlatılır.

Malının kendisini ebedî kılacağını zanneden, malıyla ebedîleş-meyi hesap eden ve malı sayesinde âhiretteki hesabının hafifletilece-ğini uman kişinin cehenneme gideceği anlatılır.

Asr sûresinde insanların ziyanda oldukları anlatılmıştı. Ondan sonra gelen bu sûrede de ziyanda olanların özelliklerinden bazıları anlatılmaktadır. Bu özelliklerin sahiplerinin ateşe atılacakları anlatılır. Kimmiş bu cehenneme atılacak olanlar?

Evet, adını birinci âyetteki "hûmeze" kelimesinden almış olup, fasılası "he" harfidir. "Hümeze", başkalarını çekiştiren anlamında kul-lanılmaktadır. Buradaki "hûmezetün lümeze" kelimeleri, Arapça'da birbirine çok yakın anlamlı iki kelimedir, birbirinin yerine de kullanılabilir. O kadar az fark vardır ki, dile son derece vakıf olan Araplar bile hûmeze'nin anlamı olarak lümeze'yi gösterirler. Bu durumda anlam şöyle olur. Başkalarını hakir ve zelîl etmeyi âdet haline getiren o kişi bazılarını parmakla gösterir, bazılarını da söz ile işaret eder. Bazıla-rına nasipleri dolayısıyla ta'n eder. Bazı şahısları da kötülüğe bağlar. Bazılarını yüzüne karşı aşağılar, bazılarını da gıybet eder. Laf taşıya-rak dostlar arasında kavga ve huzursuzluk çıkarır, kardeşlerin arasını bozar. Başkalarını kötü isimle çağırır, onlarla alay eder ve eksiklikleri-ni ortaya çıkarır.

Bu sûre, İslâm dâvasının ilk dönemlerindeki gerçek hayat tas-virlerinden birisini aksettirmektedir. Ayrıca her toplum ve çağda görü-lebilen bir örneği

tasvir etmektedir. Sûrede, basit ruhlu, aşağılık bir ki-şi canlandırılarak böyle insanların hâl ve tavırları anlatılmakta ne ka-dar zavallı oldukları vurgulanmaktadır. Kendisine mal verilen ve malın esiri olup dünyada tek değerin maldan ibaret olduğunu sanan, mad-diyat karşısında bütün değerlerin küçüklüğüne inanan aşağılık ruhlu insanlardan birisidir. Ayrıca o, elde ettiği bu malın her şeye gücü ye-ten ve hiçbir şeyi yapmaktan geri kalmayan bir tanrı olduğunu san-maktadır. Böylece ölümün gelmeyeceğini ve ebediyen mal dolayısıyla hayatta kalacağını zannetmektedir. Eğer öbür dünyada bir hesap ve-ya ceza olacaksa bunu malıyla devralacağını sanmaktadır. Malı, pa-rası artık onun tanrısı olmuştur. Artık o, maddiyat ve dünyaya tap-maktadır.

Bu vesileyle o âdî tip (ve onun gibileri) mallarını saymakta ve saydıkça zevk almaktadırlar. İçinden kötü bir duygu onu insan şeref ve haysiyetini çiğnemeye, diliyle insanları çekiştirip alay etmeye it-mektedir. Bu tasvir şahsiyetten yoksun ve imandan mahrum olan be-şer ruhunun iğrenç, çirkin ve âdî bir tasviridir. İslâm, ahlâkî yüceliğe değer verdiği için bu derece düşük ve âd; ruhları nefretle karşılar. Bu-nun için alay ve istihzayı yasaklar. Çeşitli yerlerde onu bunu kınamayı reddeder. Burada bu derece çirkin ve iğrenç olarak zikredilip bunun yanısıra tehditlerin yer alması demek oluyor ki, o devirde bir takım müşrikler Rasûlullah aleyhine ve mü'minlere karşı böyle davranmak-taydılar. Bu gerçek dün onlara karşı uygulanmış, günümüzde de yine müşrikleri arattırmayacak derecede müslümanlara karşı uygulanırlığı devam etmektedir .

l) "(insanları) arkadan çekiştiren, yüze karşı (onlarla) alay e-den her kişinin vay haline. **2)** Ki o, (dünya) malı(nı) toplayıp tekrar tek-rar sayanlar. **3)** "Malının gerçekten kendisine (dünyada) ebedî hayat verdiğini sanır." **4)** "Hayır (sandığı gibi malı kendisine ebedî hayat vermeyecek ve) o elbette Hutameye (her şeyi yakıp bitiren demek olup, cehennemin isimlerindendir) atılacaktır." **5)** "O Hutamenin mahi-yetini sana ne bildirdi?" **6)** "(Hutame, sönmesi imkansız) Allah'ın tu-tuşturmuş ateşidir. **7)** "Ki o (derilerini, etlerini yiyip bitirecek ve) kalp-lerin üstüne çıkacaktır". **8-9)** "Muhakkak ki bu (ateşin kapıları) onların üzerine uzatılmış direklerle kapatılmış (olacak) tır." Yüce Allah'ın bu şekli reddedişindeki itinasında iki büyük mâna görülmektedir. Biri; ahlâk düşüklüğünün takbih edilip bu çeşit düşük ruhları kötülemek. İkincisi; Mü'min ruhları destekleyerek onlara aşağılıkların sızmasını önlemek, Allah'ın yaptıkları her şeyi gördüğünü onlardan hoşlanma-yacağını ve cezasını vereceğine işaret etmektir. Bu işaretler mü'min-lerin ruhen yüceltilmelerini sağlamak ve çirkin hile ve oyunlardan u-zaklaşmasını sağlamak içindir.

1. "Arkadan çekiştirip duran, kaş göz hareketleriyle alay eden her kişiye veyl olsun!"

Her bir Hümeze ve Lümeze'ye veyl olsun. Her bir Hemmaz ve Lemmaz, cehennemin Veyl'ine gitsin. Hümeze ve Lümeze, Hemmaz ve Lemmaz mânâ itibariyle birbirlerine yakın kelimelerdir. Hümeze'nin dille, Lümeze'nin de fiille, davranışla insanları incitmek olduğu söylenmiştir. Veya Hümeze insanları arkadan çekiştirmek, gıyaplarında insanların şeref ve haysiyetlerini yaralamak, Lümeze de yüzlerine karşı kaş-göz hareketleriyle insanları alaya almayı, küçük düşürmeyi, rahatsız etmeyi alışkanlık haline getirmektir. Her iki kelime de bu işi çokça yapmayı, âdet haline getirmeyi anlatır.

Gerek insanların arkalarından, gerekse yüzlerine karşı onların namus ve şerefleriyle oynayan, onları incitip rahatsız eden, gıybet eden, kovuculuk yapan, insanların etini yiyen, şeref ve haysiyetlerini kemiren, insanlara onların hoşuna gitmeyecek ve onurlarını kıracak lâkaplar takan, insanlarda kusur arayan, onların avretlerini açmaya çalışan, insanlar arasında zevzeklik ve maskaralıklar yaparak hem kendisi gülen, hem de insanları güldürmeye çalışan ve bu özellikleri alışkanlık haline getiren her bir Hemmaz ve Lemmaz cehenneme gitsin. Onlara veyl olsun, diyor Rabbimiz.

Müslümanlara tepeden bakan, gurur ve kibir abidesi bir müs-tekbirden söz ediyor Rabbimiz. Malına, servetine güvenerek insanları horlayan, onları küçük görerek alaya alan bir insan tipi... Böyle mal ve servetine güvenerek, makam ve konumuna mağrur olarak, sahip olduğu şeylerin bir üstünlük sebebi olduğuna inanarak bunlara sahip olamayan mü'minlere tepeden bakan, bu tavrından ötürü Allah'ın cehennemini hak eden tüm müstekbirler aslında dünyada da cehennemi yaşamaktadırlar. Bunlar, bu tipler her ne kadar da müstekbirane bir tavır içinde olurlarsa olsunlar, asında övünebilecek ve sevinebilecek hiçbir şeyleri yoktur. Ama yine de bu hayat kendilerine süslü gösteriliyor. İşte böyle tüm gördükleri, oldum olası bir dünya hayatları var. Yaşasınlar bakalım. Zaten bu adamlar geberir gebermez hepsi de ce-henneme gidecekler. Hakikaten acımak gerekiyor bu adamlara, ama acımaya da hakkımız yok. Tümüyle sefaleti yaşıyorlar, ölür ölmez de cehenneme gidecekler, büyük bir azabın içinde bulacaklar kendilerini.

Dünyada ne görmüşlerse, zevkleri de sefaları da, eğlenceleri de hepsi bu kadar olacak. Lâkin işin garibi bu halleriyle bile Müslümanlara hep tepeden bakıyorlar, alay ediyorlar. Ama sakın ha sakın biz müslümanlar onların alaylarından etkilenmeyelim. Sakın ha sakın onlara zerre kadar imrenmeyelim. Onlara acınacak bir zavallı gözüyle bakalım. Ve gerçekten ağlanacak durumda olanların kendilerinin olduğunu söyleyelim onlara ve hiçbir zaman en ufak bir şekilde bile olsa kalbimizden onlara benzemek duygusu geçirmeyelim. Hiçbir zaman onların yaşadığı hayatın özlemini çekmek gibi bir duruma düşmeyelim. Çünkü ilim bizde, hikmet, izzet ve şeref, akıl ve feraset, kitap, hidayet bizdedir. Bütün bunlara rağmen bunların, bu zavallıların bizim üzerimizde uyguladıkları propagandalar sonucu hemen hemen çoğumuzun da etkisinde kaldığı konular

vardır. Bunları bitirmek ve bu müstekbirler karşısında aşağılık duygusundan kendimizi kurtarmak zorundayız.

Bakıyoruz, bunlar dünyaya meyletmeyen, dünyayı kıble edinmeyen, dünyanın geçici metalarına çakılıp kalmayarak dünyanın ötesinde âhiretin varlığına inanan ve tüm yatırımlarını ebedî hayatları için yapan ve bu yüzden de kendileri kadar mal-mülk toplayamamış mü'-minleri küçük görürler. Birinci planda âhireti ve Rablerinin rızasını kazanmaya çalıştıkları için dünyada fakir kalmış, onlar gibi mal-mülk toplayamamış fakirleri küçümserler. Çünkü bu adamların üstünlük-alçaklık kıstasları da dünyadır, dünyanın süsü ve ziynetidir. Dünyalık sahibi olanlar bunlara göre üstün insanlardır. Tüm plan ve programları dünya içindir. Hayatın, dünyanın, dünyalık şeylerin, paranın, pulun, makamın, mansıbın kulu, kölesi olarak değil de efendisi olarak kalmayı tercih edenler… Dünyada çok yüce idealleri gerçekleştirmek için çırpınanlar Allah katında üstün iken, bunlar nazarında düşük insanlardır. Böyle insanlarla alay ederler. Varsın kendilerini üstün görsünler ve bununla avunsunlar ama bakın Allah diyor ki:

“Mahlukâtın en şerlileridir onlar.”
(Mâide 60)

Dünyanın en değersiz, en adi insanlarıdır bunlar. Ama buna rağmen işte kendi hayatları kendilerine süslü gösterildiği gibi, etkileri altına aldıkları biz zavallıları da kendi pis dünyalarının kutsallığı hegemonyasına çekmeye çalışıyorlar. “Gelin ey müslümanlar, bu içinde bulunduğunuz kötü durumdan kurtulmak istiyorsanız siz de bizim gibi olun. Siz de bizim gibi düşünün. Siz de bizim gibi yaşayın” diyerek bizi de kendi cehennemlerine çekmeye çalışıyorlar. Ama inşallah biz onların bu zavallılıklarına, bu oyunlarına gelmeyeceğiz. Çünkü istedikleri kadar serveti, samanı kıstas alarak bizi küçük görsünler, bakın Bakara’da Allah buyurur ki:

“Çünkü sakınanlar, takva erleri kıyâmet günü onların üzerindedirler. Allah dilediğini hesapsız rızıklandıran-dır.”
(Bakara 212)

Sadece öbür tarafta üstte değildir müslümanlar. Dünyada da üstündür müslümanlar. Müslümanlar hem dünyada, hem de ahirette kâfirlerden üstündürler.

2. “Ki o mal yığıp biriktiren ve onu saydıkça sayandır.”

Bu adam mal toplayıp biriktiren ve onu saydıkça sayan bir kimsedir. Evet bu adam varlıklı bir adamdır, servet sahibi bir kimsedir. Zaten bu istikbarının sebebi de buradan kaynaklanmaktadır. Mal ve servet çokluğunun üstünlük

sebebi olduğuna inanmaktadır. Halbuki mal çokluğunun iman yönünden hiçbir üstünlüğü yoktur. Mal ve servet çokluğunun Allah katında hiçbir değeri yoktur. Ama Allah kıstasına değer vermeyen bu tip insanlar, kendilerince malın, mülkün üstünlük sebebi olduğuna inandıkları için mal toplarlar ve sayarlar.

Buradaki sayma işini şöyle anlamaya çalışıyoruz: Adam toplama, yığma adına mal toplamış, onu saymış ve Allah yolunda harcamamıştır. Veya işi gücü mal toplamak olduğu için, gece-gündüz toplamayı düşündüğü için, bu mal toplama düşüncesi onu meşgul ettiği için, Allah'ın kendisinden istediği diğer kulluk birimlerini düşünecek zamanı kalmamıştır. Malı-mülkü, mal toplama işini zikir haline getirdiği için başka şeyler yapmaya imkânı kalmamıştır. Yani mal toplamak, yığmak ve saymak onun zikri, fikri ve virdi olmuştur. Aklını, fikrini bu işe öyle bir takmış ki, ölümü, âhireti, hesabı, kitabı onun kadar düşünemez hale gelmiştir.

Veya gündüz mal toplamış gece de onu saymıştır. Gecesini de gündüzünü de bu işe tahsis etmiştir.

Veya gelecek için, istikbal endişesiyle sürekli mal peşinde koş-muş, ama istikbalini garanti altına alma adına Allah için onu Allah yolunda harcamayıp tutmuştur. Yani malın hakkı ve hukuku ile değil de adediyle meşgul olmuştur. Malının sayısını, miktarını muhafaza etmiştir ama, ona ilişkin Allah'ın emirlerini zayi etmiştir.

Veya malıyla insanların gündemlerine girmeyi planlamıştır. Veya malıyla sayılmak istemiştir. Malı sebebiyle saygınlık kazanmayı hedeflemiştir. Yani ölümünden sonra da malıyla mülküyle namının, şöhretinin sürmesini istemiştir.

Bazı kıraatlerde bu “Cemea” kelimesi “Cemmea” şeklinde okunmuştur. O zaman da mânâ şöyle olacaktır: Malını oradan buradan toplamıştır. Yani o malın iktisâp yerlerini Allah'a sormamıştır. Allah'ın helal-haram sınırlarına riayet etmeden mal toplamış, bu konuda Allah yasalarına riayet etmemiştir.

Allah korusun işte şu anda Müslümanların içine düştükleri durum.

3. “Gerçekten o, malının kendisini ebedî kılacağını sanmaktadır.”

Adam malının kendisini ebedîleştireceğine, ebedîyen kendisini yaşatacağına inanmaktadır. Bu malın ve mülkün sahibi olarak ebedîyen yaşayacağını ve hiç ölmeyeceğini zanneder. Malıyla bu dünyada ölümsüzlüğü garantilediğini zanneder. Allah'ın kendisine bolca servet verdiği ve kendisine verilen bu servetin kendisini şımarıklaştırdığı, elindeki nimetlerin ebedî olduğunu, hiç bitmeyeceğini zanneden ve hayatını bu düşünceye bina eden bir adam. Sahip olduğu malını, mülkü-nü, servetini, samanını, makamını, mevkiini,

gücünü, kuvvetini, gençliğini, zindeliğini hiç yitirmeyeceğine inanan bir adam. İzzet ve şerefi bunlarda gören, bunlarda arayan bir adam.

"Ben gerçek güç ve kuvvet sahibiyim! Bütün bunların sahibi benim! Bu malımın, bu mülkümün, bu gücümün, bu saltanatımın, bu çevremin, bu kredimin, bu hayatımın sahibi benim ve artık ben bu mülkün batacağına da inanmıyorum! Yok olmaz mallar! Tükenmez bu servet! Bu iş yerlerim, bu fabrikalarım kesinlikle yıkılmaz! Yok olmaz bu fabrikalar! Bitmez bu saltanat! Son bulmaz bu hayat! Gelmez ölüm bana! Ben ebedîyen yaşarım bu saltanatımın içinde! Bütün bunlara sahipken artık ben öleceğime de kıyâmetin kopacağına da ihtimal vermiyorum! Bu saltanatın, bu gücün ve bu imkânın sahibi olan birinin üzerine kesinlikle kıyâmet kopmaz! Benim üzerime kıyâmet kopmaz! Kimse benim önüme geçemez! Kimse benimle başedemez! Allah'ın da beni öldüreceğini sanmıyorum!"

Gerçi eğer bu zavallı fakirlerin, şu ayak takımının dedikleri doğru da kıyâmet kopacaksa bile ne önemi var? Eğer bunların dedikleri gibi ölecek ve yeniden dirileceksek elbette yine bize orada ayrıcalık tanınacak ve ayrı muamele yapılacaktır. Zat-ı âlileri orada da korunacaktır elbette. Çünkü dünyada bu kadar servetin, bu kadar saltanatın sahibi değil miydik bizler? Öyleyse sayın cenapları elbette âhi-rette de düşünülecek, elbette orada da protokol bozulmayacak, orada da saygınlığını koruyacaktı. Böyle düşünüyor adam. Böyle hesap ediyor, böyle bekliyor. Malıyla, mülküyle kendisini ebedîleştirmeye çalışıyor. Hayat programını hiç ölmeme inancına bina etmeye çalışıyor.

Ahledeh, huld, hulûd; ilelebet devam etmek, kalmak, uzun süre kalmak. Bir isim olarak huld; bilezik, küpe, ebedîlik ve cennet gibi anlamlara gelir. Bu yüzden "dâru'l-huld" veya "dâru'l-hulûd"; cennet yurdu demektir. Huld kelimesi, Kur'ân-ı Kerîm'in çeşitli âyetlerinde da-ha çok "ebedîlik" anlamında kullanılmıştır:

"Haksızlık edenlere de: "Sonsuz azabı tadın, ancak yaptığınıza karşılık ceza çekiyorsunuz" denir."

(Yunus 52)

"Sonunda Şeytan onu fitneye düşürerek, söyle dedi: Ey Ãdem, seni ebedilik ağacına, son bulmayacak olan devlete götüreyim mi?"

(Tâhâ,120).

Halbuki evrende hiçbir varlığa sonsuza dek yaşama yeteneği verilmemiştir:

"Ey Muhammed! Senden önce de hiçbir insanı ölümsüz kılmadık, sen ölürsün de onlar bâkî kalır mı?"

(Enbiyâ,34).

Ebedîlik, âhiret hayatı ile ilgili bir kavramdır. Cennet ve cehen-nemin sonsuzluğu bunu gösterir. Cennetin ebedî oluşu şöyle bildirilir:

"De ki; bu mu hayırlı, yoksa takvâ sahiplerine va'd olunan ebedilik (huld) cenneti mi?"
(Furkân,15).

Görüldüğü gibi bu âyetlerde geçen "huld" kelimesi hep son-suzluk anlamını ifade etmektedir. Cennetin bir vasfı da "cennetü'l-huld" dur. Yani bozulmadan ve sonu gelmeden devam eden cennet demektir. Bazen işte burada olduğu gibi "dâru'l huld" cehennem anla-mında kullanılır: "İşte O, Allah düşmanlarının cezası, ancak ateştir. Onlar için orada sonsuza kalma yeri (dâru'l-huld) vardır. Bu, âyetle-rimizi inkâr etmelerinin bir cezasıdır."

Kur'ân-ı Kerîm'in açıkça bildirdiğine göre, dünya hayatında sonsuzluk söz konusu değildir (Enbiyâ,34). İnsan hayatı, âhiretle bütünleşince sonsuzluğa doğru uzanmış olur. Çünkü yüce Allah önce, doğacak tüm insanların ruhlarını yaratmış, zamanı geldikçe, dünyada bedenle ruh bütünleşmiştir. Ölümle, ruh bedenden ayrılır ve kabir ha-yatı başlar. Kıyamet koptuktan sonra, âhiret âleminde, sonsuzluğa uzanan, cennet veya cehennem hayatı başlar. Böylece, insanoğlu sonsuzluğa elverişli bir varlık olduğunu, yaşayışında göstermiş bulu-nur.

Evet, diyor ki adam ben ölmeyeceğim. Zenginler ölmez! Paralılar ölmez! Makam sahipleri, saltanat sahipleri ölmez! Karun bir gün karşısına geçip sevinçten mest olup ayakkabıya döndüğü paracıklarını sayarken, hizmetçisi de uzaktan gülerek onu seyrediyormuş. Hizmetçisini böyle garip bir tavır içinde gören Karun onun paracıklarına göz koyduğunu ve onları çalmayı planladığını zannederek onu ayaklarının altına alıp ezmeye başlar. “Niye gülüyordun söyle bakalım?” diye onu ezmeye çalışırken, bir ara fırsat bulan hizmetçi bağırır: “Efendim! Vallahi onları çalmayı filan düşünmedim! Düşündüm ki siz ölünce..” filan demeye çalışırken daha onun sözünü boğazında kesen Karun: “Sus! Ben ölmem! Zenginler ölmez! Paralılar ölmez! Saltanat sahipleri ölmez!” diye onu daha bir beter dövmeye koyulur.

Evet zenginler ölmez! Paralılar ölmez! Saltanat sahipleri ölmez!!! Bu Ehramlar, bu anıt kabirler de onun için var ya. Ölmediklerini ortaya koymak için, ölümsüzlüklerini ispat için, ya da öldükten sonra da hegemonyalarını sürdürebilmek için yaptırıyorlar bunları adamlar.

Mal çokluğu, nüfuz çokluğu ve fizikî güç. Bakıyoruz tarih boyunca ve şu anda da tüm çağdaş müşrik sistemler bunların topluma yansıyan temelleri

üzerine kurulmuştur. Tüm müşrik sistemler bu üç şeyin çokluğu esasına dayanmaktadır.

1. Ya mal, mülk, servet çokluğuna, ekonomik güce dayanır ki bunun adı kapitalizmdir.

2. Ya çoluk, çocuk, sülale, ırk çokluğuna dayanır ki bunun adı faşizmdir.

3. Ya da güçlü olmaya dayanır ki, bunun adı da despotizm veya krallıktır.

Halbuki bunların hiçbirisi üstünlük sebebi değildir. Bunların tamamını veren Allah'tır. Malı, mülkü veren Allah, çoluk, çocuğu veren Allah, fizikî gücü veren de Allah'tır.

Öyleyse sakın ha sakın hiç kimse şu anda sahip olduklarının sahibini kendisi zannetmesin. Hiç kimse bunların sahibi benim zannetmesin. Malın, mülkün, bağın, bahçenin, evin, barkın, dükkanın, tezgahın, paranın, pulun, çoluğun, çocuğun sahibi benim zannetmeyin. Hocalığımızın, bilgimizin, tecrübemizin, çevremizin kredimizin sahibi biziz zannetmeyelim. Bunların tümünü bize veren Allah'tır bunu hiçbir zaman hatırımızdan çıkarmayalım. Bunlara sahip olduk diye bunlardan mahrum imtihan edilenlere tepeden bakmayalım. Onları küçük görmeyelim. "Benim gücüm kuvvetim var, param pulum var, oğlum kızım var, çevrem kredim var. Halbuki sende bunların hiç birisi yok. Hem ekonomik yönden senden çok üstünüm, hem de siyasal gücümle seni ayağımın altına alabilirim. Hem cüzdanım kabarık, hem de güçlüyüm. Yani benim karnımdaki senin karnındakinden daha çoktur" diyerek karın hesabında olmayalım. İnsanları barsak hesabına göre değerlendirmeyelim. İzzeti, şerefi malda, mülkte, makamda, mansıpta aramayalım.

Mesela şimdi farz edin ki birine el verilmiş, ötekisine verilmemiş, çolak yaratılmış. Hangisi üstün bunun? Allah'ın kendisine el verip öyle imtihan ettiği insan mı üstün yoksa Allah'ın el vermeyip çolak imtihan ettiği insan mı üstün? Veya Allah'ın kendisine bolca mal verip imtihan ettiği insan mı üstün yoksa Allah'ın mal vermeyip fakirlikle imtihan ettiği insan mı üstün? Aslında ne o üstün, ne de beriki alçaktır. Buların hepsi imtihan konusudur. Allah birini malla imtihan ediyor, ötekisini de malsız imtihan ediyor. Bunların her ikisi de ayrı birer imtihan sorusudur. Bu imtihanı henüz kimin kazanıp kimin kaybettiği belli olmadığı için de kimin üstün, kimin alçak olduğu şu anda belli değildir. Bu, yarın belli olacaktır.

Bakın böyle mal toplayıp biriktirmeye çalışan, malıyla, mülküyle kendisini üstün görüp insanlara tepeden bakan ve de bu malıyla kendisini ebedîleştirmeye çalışan kişinin cehenneme gideceğini anlatıyor Rabbimiz.

4. "Hayır, andolsun ki o, Hutame'ye atılacaktır."

Böyle yapan kişi Hutame'ye atılacaktır. Andolsun ki o Huta-me'ye atılacaktır, diyor Rabbimiz. Hutame, Kur'an'da cehennemin isimlerinden birisidir. İçine atılan her şeyi kırıp geçiren, ufalayıp yok eden manasına cehennemin isimlerinden birisidir.

Rabbimiz "Kella" diyerek söze başlıyor. Hayır hayır! İş sizin bil-diğiniz gibi değildir. Vazgeçin bu anlayışlarınızdan! Değiştirin bu düşüncelerinizi! Andolsun ki mal toplayan, mal biriktiren ve onunla ebedîleşeceğini zanneden kişi, hayat programını bu inanca bina eden kişi mutlaka Hutame'ye atılacaktır. Böyle düşünenler, böyle yaşayanlar her şeyi yalayıp yutan, insanı insanlıktan çıkaran Hutame'ye atılacaktır.

Dikkat ederseniz ayet-i kerîmede "Nebeze" kelimesi kullanılmaktadır. "Nebeze", değerli görülen bir şeyi atmak anlamına gelmektedir. Mal-mülk sahibi olmalarından ötürü kendilerini değerli gören bu insanlar da, kendisiyle değer bulmaya çalıştıkları malları, mülkleri de değersiz bir biçimde cehenneme atılacaktır. Mal, mülk sebebiyle insanları küçük gören, onları kırıp dökenler bu tavırlarına mütenasip olarak kendileri de kendilerini kırıp geçirecek bir ateşe atılacaklardır. Dünyada insanların etlerini yiyenler, onların ırzlarına, namuslarına, şereflerine haysiyetlerine dil uzatanlar etlerini, kemiklerini yiyecek bir Hutame'ye atılacaklardır. İnsanları kırıp dökenler de orada kırılacaklardır.

Bakın Allah'ın Resûlü bir hadislerinde Hutame'yi anlatırken şöyle buyurmaktadır:

"Melek bir kâfiri yakalayacak ve tıpkı odunun diz üstüne konulup kırıldığı gibi, onu belinden kıracak ve cehenneme atılacaktır."

5. "Hutame'nin ne olduğunu sana bildiren nedir?"

Hutame'nin ne demek olduğunu sen nerden bileceksin peygamberim? Dinle onu sana ben anlatayım anlamına bir ifade. Cehennemin dehşetini anlatan bir ifade. İnsanın mahiyetini bilemeyeceği Hutame, "Hümeze" ve "Lümeze"ye verilecek cezadır. Hemmaz ve Lemmaz için Rabbimizin takdir ettiği bir cezadır bu. Mal-mülk sahibi oluşunu insanlara tepeden bakma ve onları hakir görme sebebi bilen kimselerin cezaları da onları küçük düşürecek bir atılma cezasıdır. Melekler, kırıp büküp baş aşağı değersiz bir biçimde ateşe atıverecek onları. Hani sobaya sığmadı diye odunu kırar, birkaç parçaya bölersiniz ya, işte melekler de dizlerinin üzerinde birkaç parçaya kırıp bükerek onları değersiz bir biçimde cehenneme atıverecekler.

6. "Allah'ın tutuşturulmuş bir ateşidir."

O Hutame, Allah'ın tutuşturulmuş bir ateşidir. Ateşin Allah'a izafesi onun insanların dünyada bildikleri, tanıdıkları ateşlere benzemediğini ortaya koymak içindir. Çünkü aslında tüm ateşler Allah'a ait iken, burada bu ateşe özellikle Allah'ın ateşi denilmesinin sebebi budur. Bu ateş dünyadaki ateşlere benzemez. Sönmesi, hafiflemesi olmayan bir ateştir. Veya Allah'ın ateşi ifadesi Allah'ın belâsı anlamına gelmektedir. Allah'ın emriyle yakılan ve sadece dünyadaki ateşler gibi maddî şeyleri yakmakla kalmayıp manevîyatı da yakan, her şeyi saran, gönüllere kadar uzanan, yürek yakan, yürek hoplatan bir ateştir. Nitekim Tirmizî'nin Ebu Hureyre'den rivayet ettiği bir hadislerinde Allah'ın Resûlü bu hususu anlatırken şöyle buyurur:

"Cehennem ateşi kızarıncaya kadar bin sene yakılır. Sonra beyazlaşıncaya kadar bin yıl daha yakılır. Sonra siyahlaşıncaya kadar bin yıl daha yakılır. O artık simsiyahtır."
(Tirmizî 2594)

7. "Ki o, yüreklerin üzerine tırmanıp çıkmaktadır."

Kalplerin üzerine kadar çıkan, yüreklerin içine kadar işleyen, kalplere nüfuz eden bir ateştir o. Kalpleri örten, acısı kalplere kadar ulaşan bir ateş. Yani anlıyoruz ki ateş, insan gibi şuurlu bir varlıktır. Ne yapacağını, ne edeceğini, müşterisinin neresine el atacağını da bilen bir ateştir. Bakıyoruz Kur'an-ı Kerîm'de cehennem anlatımları hep böyle. Mesela uzaktan müşterilerini gördüğü zaman kükreyen, homurdanan ve hortumlarını çok uzaktan göndererek müşterilerini içine alıveren, yalayıp yutuveren bir varlık. Gâf sûresinde anlatıldığına göre müşterileri içine dolduktan sonra Cenâb-ı Hak soracakmış: "Doldun mu ey cehennem? Doydun mu? Daha ister misin bu sığır sürülerinden?" Cehennem de diyecekmiş ki: "Daha yok mu ya Rabbi? O kadar kükreyip coştum ki bugün bir türlü doymak bilmiyorum. Daha varsa gönder ya Rabbi!" Veya: "Daha mı var ya Rabbi? Daha bitmedi mi Allah'ım? Bu kütüklerin sonu gelmedi mi?" diye şaşkınlığını ifade edecektir. Yani o kadar çok insan atılacakmış ki cehenneme, o bile bu çokluğa şaşacak, hayret edecek ve daha bunların arkası gelmedi mi ya Rabbi? Bitmedi mi ya Rabbi? diyecekmiş.

Bakın burada da bu şuurlu varlığın müşterilerinin kalbine el atacağı, insanın kalbine uzanacağı anlatılıyor. Cehennem, müşterilerinin kalbine atacak pençesini. Onlara azaba oradan başlayacak. Neden? Çünkü kalp insanlarda kabul ve ret makamıdır. Kalp, iman ve küür makamıdır. İnsanlarda düşünce, idrak, heves, niyet ve irade makamıdır. İman ve küfür konusunda kişide en sorumlu yer onun kalbidir. Onun içindir ki bakın bu ayet-i kerîmesinde Rabbimiz cehennem ateşinin kalbe uzanacağını anlatmaktadır.

Ateş insanın kalbine kadar uzanacaktır. Aman Allah'ım! Bu ne müthiş bir ifade! Rabbim, sen bizi bundan koru! Dünyada acı kalbe ulaşınca artık insan dayanamaz ve ölür. Ama orada ölemeyecekler de.

"Orada ne ölebilecekler ne de yaşayabilecekler."

(Tâhâ 74)

Buna yaşamak da denmez, ölmek de denmez. Bakın Allah'ın Resûlü bir hadislerinde bu hususu şöyle anlatır:

"O ateş ehlini yer, nihayet gönüllere gelince son bulur. Sonra Cenâb-ı Hak etlerini, kemiklerini diğer bir oluşla yeniden iade eder."

Nisâ sûresinde de bu konu anlatılır:

"Onlardan ona inananlar ve yüz çevirenler vardı. Çılgın bir alev olarak cehennem yeter. Doğrusu, ayetlerimizi inkâr edenleri ateşe sokacağız; derilerinin her yanışında, azabı tatmaları için onları başka derilerle değiştireceğiz. Allah Güçlüdür, Hakimdir.

(Nisâ: 56)

Zuhruf sûresinde de azabın dehşetinden ötürü ölüm isteyecekleri ama ölemeyecekleri anlatılır:

"Cehennemde şöyle seslenirler: "Ey Nöbetçi! Rab-bin hiç değilse canımızı alsın." Nöbetçi: "Siz böyle kalacaksınız" der."

(Zuhruf: 77)

"Ey Mâlik! Ey cehennemin bekçisi! Ne olur dua et de Rabbin bize hükmedip bizim işimizi bitiriversin! Ne olur Rabbin bizi öldürsün de şu durumdan kurtulalım!" diyecekler. Mâlik diyecek ki onlara: "Hayır, sizler burada ebedîyen kalacaksınız. Sizler için burada ebedî bir kalış söz konusu." Evet onlar orada ölemeyecekler. Ölümü temenni edecekler, ama ölemeyecekler. Ölüm acısını her yandan hissedecekler ama ölemeyecekler. Hep ölümü yaşayacaklar ama bir türlü ölmeyecekler. "Siz ebedîyen burada kalacaksınız çünkü biz size hakkı getirdik de siz ondan tiksiniyordunuz. Allah'tan gelen hakka tepki gösteriyor, reddediyordunuz."

Dikkat ediyor musunuz? Zalimler ölüm istiyorlar. İstedikleri şey yok olmak, helâk olup gitmek. Kendilerini bir an olsun içine gömüldükleri bu dayanılmaz cehennem azabından kurtaracak bir ölüm istiyorlar. Dayanılmaz azap çukurlarından yükselen ölüm feryatları. Ama görüyoruz ki cevap bunların zaten bitmiş ümitlerini biraza daha öldürecek, ümitsizliklerini biraz daha

artıracak, kahroluşlarını biraz daha artıracak bir cevap. Nasıl bir cevap geliyor bakın kendilerine:

Hayır hayır! Siz böyle kalacaksınız! Siz burada kalacaksınız! Aman Allah'ım, ne tüyler ürpertici bir manzara. Sizin için ölmek te yoktur. Ölümü temenni ettiren bir azabın içinde ebedîyen kalmak ve unutulmak. Sizin için sizi bu azaptan kurtaracak ölüm yoktur. Sonsuza dek ölümü temenni ettirecek bu azabın içinde kalacaksınız. Tabi cehennemin görevli meleğinin onların bu isteğine verdiği bu kahredici cevap, bunların feryatlarından bin yıl sonra gelecek.

8. "O, onların üzerlerine kilitlenecektir."

Mu'sadeh, kapatılmış, kilitlenmiş, sürgüleri çekilmiş demektir. Ebedî azap mahallinde kapılar kapatılmış, sürgüler çekilmiştir. Artık kimse kendisiyle konuşmayacak, derdi dinlenmeyecek, hatırı sorulmayacak ve azabın içinde unutulacaktır. Bakın Ârâf sûresinde de Allah'ı, Allah'ın kitabını, Allah'ın hayat programını unutarak bir hayat ya-şayanların öbür tarafta azabın içinde unutulacakları anlatılmaktadır.

"Bugünle karşılaşacaklarını unuttukları, ayetlerimizi bile bile inkar ettikleri gibi biz de onları unutuyoruz."
(A'râf 51)

Allah'ı unutanlar unutulacaklardır. Allah'ın dinini unutanlar, unutulacaklardır. Dünyada mal-mülk peşinde koşarken Allah'ın diniyle ilgilenecek zaman bulamayanlar ateşin içinde unutulacaklardır. Dinlerini oyun ve eğlence edinen, dinlerini oyun ve oyuncak tutan, dünya hayatına verdikleri değeri dinlerine vermeyen, dünya hayatını, dünya malını, mülkünü dinlerine tercih eden, dünyayı hedef bilip, dünyayı kıble edinip bütün plan ve programlarını dünyayı kazanma adına yapan, bu yüzden de dinleriyle ilgilenme, kitaplarıyla, Peygamberleriyle tanışma imkânı bulamayan kimselerdir bunlar. Dünyayı kıble edinen, dünyayı alıp da âhireti unutanlar, dinlerini dünyalarına alet edenler, dinlerini dünyalarına yamayanlar, dünyayı kazanmak için dinlerini malzeme olarak kullanan kimselerdir bunlar.

Dünyayı ebedî zannediyorlardı. Bugün, bu güneş hiç bitmeyecek, ölüm hiç gelmeyecek zannediyorlardı. Dünyanın içindekilere meylederek aldanıyorlardı. Dünyanın konumu ve kuralları onları aldatıyor. Konumu gereği dünyada hiç kimseye dokunmuyor Allah ya, işte böyle işledikleri suçlar yüzünden kendilerine dokunulmayınca dünyada Allah'ı atlattık zannediyorlar ve aldanıyorlardı.

İşte böyle dünyanın kendilerini aldatıp köleleştirdiği için dünya peşinde koşarken, dünyalıklar peşinde koşarken Allah'ı unutan, Allah'ın kendilerinden istediği kulluğu unutan, dinlerinin temel kaynakları olan Kitap ve sünnetle tanışma imkânı bulamayan, dinleriyle yakından tanışma zahmetinde bulunmayan ve böylece oradan buradan devşirdiklerini kendilerine din kabul eden ve böylece oyunu ve oyuncağı din zanneden kimselerdir bunlar. Dünyaya ve dünyalık işlere o kadar önem verirler ki, dinleriyle ilgilenecek vakitleri kalmamıştır.

Onların bu günü unuttukları gibi biz de onları unuttuk. Onlar dünyada âhireti hesaba katmadan bir hayat yaşamışlardı, biz de bugün onları unutuyoruz diyor Rabbimiz. Ne müthiş bir şey değil mi? Unutulmak, yüzüne bakılmamak, sözü dinlenmemek ve ebedîyen azaba mahkum edilmek. Ne korkunç bir akıbet. İşte bundan dolayı unutuluyorlar, bundan dolayı nimetlerden mahrum ediliyorlar ve azaba lâyık görülüyorlar.

Cehennem onların üzerine kapatılacak ve bir daha oradan çıkıp kurtulma imkânı bulamayacaklardır. Böyleleri için rahmet kapıları açılmayacaktır. Rahmânın kullarıyla irtibat kapıları açılmayacaktır. Mü'minlerin ruhları için açılan semanın kapıları bunlar için kapalı kalacak ve melekler bunları ebedîyen unutulmak üzere azabın içinde bırakacaklardır. Çünkü onlar dünyadayken Rablerini unutmuşlardı. Ya da bu adamlara Rabbimizin rahmet kapıları açılmayacaktır. Neden? Çünkü bunlar dünyada iken kendilerine açılan rahmet kapılarıyla ilgilenmemişlerdi. Rabbimizin dünyada kendilerine açtığı rahmet kapılarından istifade etmek istememişlerdi.

Rabbimizin bu dünyada kullarına açtığı rahmet kapıları Kitaptır, peygamberleridir. Kitap, rehberdir. Kitap kendisine uyanları, kendisini takip edenleri hedefe götürecek bir imâm ve rehberdir. Kitap, en büyük rahmettir. Allah kullarına gönderdiği kitapları vasıtasıyla onlara yeryüzünde en büyük rahmet kapılarını açmıştır. Kitapları sayesinde hem dünyada hem de âhirette kullarına en büyük rahmet kapılarını açmıştır Rabbimiz. Dün Allah'ın kullarına gönderdiği bir kitap ve o kitap sayesinde açtığı bir rahmet kapısı ile çölde ona iman eden Allah'ın kulları, onun rehberliğinde saadete ulaşmışlardır. Kölelikten yeryüzünün efendiliğine ulaşmışlardır. Ama kimileri de Allah'ın kendileri için açtığı bu rahmet kapılarıyla ilgilenmemişler, bu rahmetten istifade etmeyi istememişlerdir. İşte böyleleri de o gün cehennemin içinde rahmetten mahrum bırakılacaklardır.

Hem öyle bir cehennem ki, şöyle bir uğrayacakları, görüp geçecekleri bir ateş değil, içinde hiç çıkmamacasına, hiç kurtulmamacasına kalacakları bir ateştir. Orası onların yeri ve yurdudur.

9. "(Kendileri de) Dikilip yükseltilmiş sütunlarda bağlanacaklardır."

Kendileri de direklere bağlanmış oldukları halde. Zaten kapılar kapanmış, sürgüler çekilmiş de bir de ebedîyen kurtulma ümitleri kalmasın diye hem cehennemin kapılarına direkler dikilmiş, hem de elleri ayakları dikilmiş direklere prangalanmıştır. Veya onların yüreklerine kadar işleyecek ateşin alevleri direkler gibi yükselecektir. Allah korusun gerçekten tüyler ürpertici, dayanılmaz bir manzara…

Öyleyse dünyada Allah'ın istediği biçimde bir hayat yaşamak zorundayız. Dünyada mal-mülk peşine takılarak, dünyayı kucaklama sevdasına kapılarak, dünyaya kazık çakma cinnetine tutularak Allah'ın kitabından habersiz bir hayatın içine düşmeyelim. Malımıza, servetimize güvenerek insanlara tepeden bakmaya, insanları hor gör-meye, insanları bunlarla değerlendirmeye kalkışmayalım. Müstekbir-leşmeyelim. Allah'ın kitabına ve Resûlü'nün sünnetine karşı eyval-lahsız davranmayalım. Burada Allah'ın istediği kullukları ifa ederek imtihanı kazanıp kendimizi bu ateşten kurtarmaya bakalım.

Bu sûreyi de bitirdik. Rabbim istediği gibi anlayıp, gereği gibi iman edip amele dönüştürmeyi hepimize nasip buyursun. Sübhane-kallahümme ve bihamdik. Eşhedü en la ilahe illa ente. Estağfiruke ve etûbü ileyk.